Total No. of Questions—**5**] [Total No. of Printed Pages—**2**

Seat No.	

[4102]-101

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. 1

(व्यावहारिक व उपयोजित मराठी—भाग-I)

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

(*iii*) **सर्व** उपप्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. शुद्धलेखन म्हणजे काय ते सांगून शुद्धलेखनाची गरज का आहे ते सविस्तर लिहा.

किंवा

खालील उतारा लेखनविषयक नियमांनुसार दुरुस्त करून लिहा :

— साहीत्याच्या भाषेचा वेगळेपना हा शब्दाच्या निवडीमधी असतो. परंतू साहित्यामधे योजले जाणाऱ्या शब्दांचा गट व व्यावहारिक भाषेमधी येणाऱ्या शब्दाचा वेगळा गट असे वर्गिकरण नसते, हे मत आज सर्वमान्य आहे. पण असा वेगळा गटा असावा असू शकतो काय याचा विचार फार पूरातन काळापासून साहित्यशास्त्रामधे केलेला आहे. काही साहीत्यकारांच्या मते साहीत्याची स्वताची खास अशी शब्दकळा असते. व्यावहारिक भाषेतील व्यावहारीक तपशिल पुरविणारे, व्यवहारात वापरुन वापरुन भावाभिव्यक्ती गमाविलेले असे अनेक शब्द साहित्याच्या भाषेत येत नाहीत. अपरिचित शब्द, आशयानुकुल अलंकरने व रोकठोक व्यवहारार्थ नसलेले नवे शब्द यांच्या उपयोजनेने साहित्याची भाषा ही व्यवहाराच्या भाषेपेक्षा आपले वेगळेपण जपण्याचा प्रयत्न करीत असते.

P.T.O.

2. मुद्रितशोधनाची आवश्यकता सांगून मुद्रितशोधकाचे काम कोणते ते सांगा.

किंवा

खालील उतारा आपल्या उत्तरपत्रिकेत जसाच्या तसा लिहून त्याचे खुणांच्या साहाय्याने मुद्रितशोधन करा :

— राज्यशासनाणे सत गाडगेबाबा ग्रामस्वच्छता अभियानाची हक दिला. नंतर गावोगाव ही चळवळ यशस्वी होतांना अलीकडचा काळातही 'निमलग्राम' योजने सही गती मिळाली असून आज शासनामार्फतस तटामूक्त गाव अभियान राववविण्यात येत आहे. या योजनेचा अमल बजावणी मळे ग्रामीन भागाचा चेहरा बदलणार मोहरा आहे. शहरी आन ग्राम भागाचा समतोल विकासही महाराष्ट्राची पुढील काळाचा ओळ आहे.

3. महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळाच्या कार्याचा परिचय करून द्या.

किंवा

प्रकाशन संस्थेची कार्यपद्धती थोडक्यात विशद करा.

4. मुलाखत म्हणजे काय ? ते सांगून मुलाखतीची पूर्वतयारी कशी करावी ते लिहा.

किंवा

माध्यमानुसार मुलाखतीचे स्वरूप बदलते कसे ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

5. खालीलपैकी **दोहोंवर** टीपा लिहा :

(1) प्रशासकीय पत्रव्यवहाराचे वेगळेपण

(2) पत्रलेखनाचे प्रकार

(3) आजची साहित्यसंमेलने

(4) साहित्य अकादमी.

Total No. of Questions—5] [Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	

[4102]-102

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्रमांक—2

अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (1818 ते 1920)

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. इ.स. 1818 ते 1874 या कालखंडातील नियतकालिकांचे स्वरूप व कार्य स्पष्ट करा.

किंवा

इ.स. 1818 ते 1874 या कालखंडातील वाङ्मय निर्मितीच्या प्रेरणा स्पष्ट करा.

2. ''इ.स. 1874 ते 1920 या कालखंडातील निबंधवाङ्मयाने सामाजिक व राष्ट्रीय वृत्तीला प्रेरक वातावरण निर्माण केले.'' स्पष्ट करा.

किंवा

इ.स. 1874 ते 1920 या कालखंडातील कथावाङ्मयाची वैशिष्ट्ये साधार लिहा.

P.T.O.

3. केशवसुतांना आधुनिक कवितेचे जनक का म्हणतात ? साधार लिहा.

किंवा

हरिभाऊ आपटे यांच्या सामाजिक व ऐतिहासिक कादंबऱ्यांची वैशिष्ट्ये सांगा.

4. इ.स. 1874 ते 1920 या कालखंडातील कोणत्याही **दोन** नाटककारांचे योगदान लिहा.

किंवा

इ.स. 1874 ते 1920 या कालखंडातील चरित्र व आत्मचरित्र वाङ्मयाचा आढावा घ्या.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(*i*) बाळशास्त्री जांभेकरांचे वृत्तपत्रीय कार्य

(*ii*) शारदा (नाटक)

(*iii*) लोकहितवादींची शतपत्रे

(*iv*) 'आमच्या आयुष्यातील काही आठवणी'.

Total No. of Questions—**5**] [Total No. of Printed Pages—**2**

Seat No.	

[4102]-103

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्रमांक-3

भाषाविज्ञान : वर्णनात्मक

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. भाषेचे स्वरूप सांगून, भाषेच्या अभ्यासपद्धती विशद करा.

किंवा

व्यवहाराची भाषा व साहित्याची भाषा यांची प्रयोजने व स्वरूप स्पष्ट करा.

2. भाषाभ्यासाच्या विविध कशा सांगून भाषाविज्ञानाचे भाषेच्या अभ्यासातील स्थान स्पष्ट करा.

किंवा

स्वनिम विश्लेषणाची तत्वे आणि तंत्र स्पष्ट करा.

3. रूपिका-रूपिम-रूपिकांतर या संकल्पना स्पष्ट करून त्यांच्या परस्परसंबंधाची चर्चा करा.

किंवा

वाक्यविन्यासाचे स्वरूप स्पष्ट करून वाक्याचे घटक लिहा.

4. 'प्रथमोपस्थित संघटक' म्हणजे काय ? रचनेचे प्रथमोपस्थित संघटक ठरविताना कोणती काळजी घ्यावी लागते ते सांगा.

किंवा

अर्थविन्यासाची संकल्पना सांगून अर्थाचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(*i*) भाषा आणि भाषण

(*ii*) भाषाविज्ञान आणि बोलीभूगोल

(*iii*) मराठीतील व्यंजन स्वनिम

(*iv*) सीमासंधी.

Total No. of Questions—**5+5+5+5+5**] [Total No. of Printed Pages—**8+2**

Seat No.	

[4102]-104

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र.-4 (ऐच्छिक)

(2008 PATTERN)

खालील पाच अभ्यासपत्रिकांपैकी कोणतीही *एक* प्रश्नपत्रिका सोडवावी :

(1) ग्रामीण साहित्य

किंवा

(2) मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी (प्रारंभ ते 1818)

किंवा

(3) तौलनिक साहित्याभ्यास

किंवा

(4) वाङ्मयेतिहास लेखनविद्या

किंवा

(5) अलंकार व छंद

(1) ग्रामीण साहित्य

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. ग्रामीण साहित्याचे स्वरूप स्पष्ट करून ग्रामीण साहित्यप्रवाह निर्मितीची कारणे सविस्तर लिहा.

P.T.O.

किंवा

स्वातंत्र्योत्तर काळातील बदलत्या जाणिवा ग्रामीण साहित्यातून कशा व्यक्त होतात, त्याची चर्चा करा.

2. ग्रामीण साहित्यात भरीव योगदान दिलेल्या साहित्यिकांचा परामर्श घ्या.

किंवा

स्वातंत्र्योत्तर काळातील ग्रामीण कथेच्या लोकप्रियतेची साधार चर्चा करा.

3. 'ग्रामीण साहित्य आवर्तात सापडले आहे.' साधक-बाधक चर्चा करा.

किंवा

ग्रामीण आणि प्रादेशिक साहित्य यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा.

4. ना. धों. महानोर यांच्या वाङ्मयीन कार्याचा आढावा घ्या.

किंवा

'ग्रामजीवनाचे प्रतिबिंब ग्रामीण कवितेत दिसते.' साधार विवेचन करा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(1) बदलते ग्रामीण जीवन

(2) 'गावगाडा'

(3) 'बारोमास'

(4) ग्रामीण कादंबरीतील स्त्री जीवन.

(2) मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पाश्‍र्वभूमी (प्रारंभ ते 1818)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्‍न सोडविणे आवश्यक आहे.

(*ii*) **सर्व** प्रश्‍नांना समान गुण आहेत.

1. 'साहित्याचा संस्कृतीशी घनिष्ठ सबंध असतो.' या विधानाची चर्चा करा.

किंवा

1818 पर्यंतच्या मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पाश्‍र्वभूमी कोणती होती ते सविस्तर लिहा.

2. मध्ययुगीन मराठी साहित्यातील आशयाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

मध्ययुगीन महाराष्ट्रातील धर्मपंथ कोणते ते सांगून महानुभाव पंथाचे वेगळेपण विशद करा.

3. यादवकाळातील मराठी वाङ्मयाचा परिचय करून द्या.

किंवा

'पेशवेकाळात मराठी शाहिरी वाङ्मयाची भरभराट झाली.' या विधानाचा परामर्श घ्या.

4. ‘साहित्य प्रसाराच्या मध्ययुगीन माध्यमांनी आध्यात्मिक प्रबोधन केले.’ चर्चा करा.

किंवा

लोकसाहित्य व मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय यांचे परस्परसबंध स्पष्ट करा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(*i*) वारकरी कीर्तन

(*ii*) महानुभावांचा आचारधर्म

(*iii*) लोकसंस्कृतीचा उपासक—वासुदेव

(*iv*) बखरीतील नाट्य.

[4102]-104

(3) तौलनिक साहित्याभ्यास

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. तौलनिक साहित्याभ्यासाची संकल्पना सोदाहरण विशद करा.

किंवा

तौलनिक साहित्याभ्यासाचे स्वरूप व महत्व सविस्तर स्पष्ट करा.

2. विविध वाङ्मयीन प्रवाहांची थोडक्यात माहिती सांगून 'प्रभाव' आणि 'प्रभव' यामधील वेगळेपणा सिद्ध करा.

किंवा

तौलनिक साहित्याभ्यासाचे क्षेत्र व व्याप्ती स्पष्ट करून त्याची मर्यादा विशद करा.

3. 'विश्वसाहित्य' म्हणजे काय ते सांगून तौलनिक साहित्याभ्यासासाठी त्याची उपयुक्तता स्पष्ट करा.

किंवा

राष्ट्रीय साहित्याची संकल्पना उदाहरणासहीत सविस्तर विशद करा.

4. काझी सलीम व बा. सी. मर्ढेकर यांच्या काव्यातील साम्यभेद सोदाहरण स्पष्ट करा.

किंवा

भाषांतरमीमांसा आणि तौलनिक साहित्याभ्यास यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(1) वस्तुबीज विकासशास्त्र

(2) तौलनिक साहित्याभ्यासाचे उद्दिष्ट व स्वरूप

(3) मर्ढेकर व काझी सलीम यांच्या काव्यातील आवाहनात्मकता

(4) सहजसाधर्म्य (Analogy).

[4102]-104

(4) वाङ्‌मयेतिहास लेखनविधा

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. ‘इतिहास’ संकल्पना स्पष्ट करून इतिहासलेखनासंबंधीच्या विविध उपपत्तींचा मागोवा घ्या.

किंवा

इतिहास व वाङ्‌मयेतिहास यांच्यातील भेदरेषा स्पष्ट करा.

2. ‘वाङ्‌मयेतिहास म्हणजे वाङ्‌मयलेखन नव्हे.’ या विधानाची सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

वाङ्‌मयेतिहासाचे स्वरूप आणि व्याख्या स्पष्ट करा.

3. ‘वाङ्‌मयेतिहास’ संकल्पनाविषयक पाश्चात्य विचारवंतांच्या विचारांचा मागोवा घ्या.

किंवा

‘वाङ्‌मयेतिहास’ संकल्पनाविषयक भारतीय विचारवंतांच्या विचारांचा मागोवा घ्या.

4. वाङ्‌मयेतिहासलेखनाची ध्येये व उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

किंवा

वाङ्‌मयेतिहासाचे पुनर्लेखन करण्यामागील भूमिका स्पष्ट करा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(1) प्रदेशनिष्ठ किंवा भूगोलनिष्ठ वाङ्मयेतिहास

(2) श्रीधर व्यंकटेश केतकरांची वाङ्मयेतिहास संकल्पना

(3) थॉमस वॉर्टन यांची वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना

(4) वाङ्मयेतिहास आणि टीकाशास्त्र.

(5) अलंकार व छंद

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. 'अलंकार' या संज्ञेची संस्कृतातील पूर्वपीठिका सांगा.

किंवा

अलंकारांच्या विविध व्याख्या सांगून त्यांचे स्वरूप विशद करा.

2. अलंकारांच्या वर्गीकरणाची तत्वे सांगा.

किंवा

संस्कृतमधील छंदाची पूर्वपीठिका स्पष्ट करा.

3. मध्ययुगीन मराठी कवितेत कोणकोणत्या अलंकारांचा व छंदांचा आधिक्याने वापर झालेला आढळतो ?

किंवा

छंद कल्पना स्पष्ट करून मुक्त छंदाचे विशेष नमूद करा.

4. मराठी छंदोरचनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

अलंकार व छंद यांची काव्य रचनेतील भूमिका स्पष्ट करा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(1) अलंकारांचे प्रमुख प्रकार

(2) अलंकार आणि गुण

(3) मुक्तछंद

(4) प्रतिमा व अलंकार.

Total No. of Questions—**5**] [Total No. of Printed Pages—**2**

Seat No.	

[4102]-201

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. 9

(व्यावहारिक व उपयोजित मराठी-भाग 2)

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. भाषांतराची आवश्यकता स्पष्ट करून भाषांतराचे प्रकार नमूद करा.

किंवा

खाली दिलेल्या इंग्रजी उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर करा :

You are what you think you are. You feel what you want to feel. Do you frequently hear yourself saying or thinking 'I can't ?' If you say or think in this manner, you will soon believe it. It will become a self fulfilling prophecy and you will feel more powerless and out of control.

Adopt turnaround mentality. Believe in yourself and realise that you are a capable person. Give yourself positive, encouraging statements. If your goal requires a response or approval from others, you can sometimes feel helpless and out of control. Work at feeling good about yourself and become more self-reliant. Seek help when you need it. There is immense power in positive thinking. Research proves prople who have a sunny, optimistic outlook live longer and recover faster than those who are constantly worrying.

2. भाषांतर करताना येणाऱ्या अडचणींचा ऊहापोह करा.

किंवा

'जनसंपर्क' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

3. जनसंपर्क अधिकाऱ्याची कार्ये सांगा.

किंवा

जनसंपर्काची विविध उद्दिष्टे कोणती ते सविस्तर लिहा.

4. उत्तम निवेदनासाठी निवेदकाजवळ कोणती गुणवैशिष्ट्ये असावीत ? चर्चा करा.

किंवा

सूत्र संचालनातील भाषिक शैली वैशिष्ट्यांचा परिचय करून द्या.

5. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहों**वर टिपा लिहा :

(1) मूलनिष्ठ भाषांतर

(2) जनसंपर्काची कर्मचाऱ्यांविषयक उद्दिष्टे

(3) कविसंमेलनाचे सूत्रसंचालन

(4) कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक.

Total No. of Questions—**5**] [Total No. of Printed Page—**1**

Seat No.	

[4102]-202

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. 2

[अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स. 1920 ते 1960)]

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. 1920 नंतरच्या काळातील ठळक साहित्यप्रकारांचा आढावा घ्या.

किंवा

1920 ते 1945 या कालखंडातील लघुनिबंध या साहित्यप्रकाराचा परिचय करून द्या.

2. 1920 नंतरच्या काळातील नाट्यवाङ्मयाची वैशिष्ट्ये साधार लिहा.

किंवा

प्रमुख कवींच्या कवितांच्या आधारे रविकिरण मंडळाच्या कवितेचे मूल्यमापन करा.

3. 1945 ते 1960 या कालखंडातील कादंबरी वाङ्मयाची वैशिष्ट्ये सांगा.

किंवा

1945 ते 1960 या काळातील नवकथांच्या वैशिष्ट्यांवर टिपण लिहा.

4. 1920 ते 1960 या कालखंडातील चरित्र व आत्मचरित्र वाङ्मय प्रकारावर सविस्तर टिपण लिहा.

किंवा

1920 ते 1960 या काळातील समीक्षाव्यवहाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(1) वि. स. खांडेकरांच्या कादंबऱ्यांचे विशेष

(2) 1920 नंतरच्या कवयित्रींच्या कवितेचे वेगळेपण

(3) चिं. वि. जोशी यांचे लेखन

(4) लक्ष्मीबाई टिळक यांची 'स्मृतिचित्रे'.

Total No. of Questions—**5**]

[Total No. of Printed Pages—**2**

Seat No.	

[4102]-203

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्रमांक–3

भाषाविज्ञान : सामाजिक

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. सामाजिक भाषाविज्ञानाची संकल्पना स्पष्ट करून तिची व्याप्ती लिहा.

किंवा

भाषा, बोली आणि समाज यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा.

2. 'विविध व्यवसायक्षेत्रानुसार भाषेच्या स्वरूपात बदल होतो.' या विधानाचा समाजभाषाविज्ञानाच्या दृष्टीने विचार करा.

किंवा

समाजभाषेचा वापर हा लिंग भेदानुवर्ती कसा होत असतो. ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

3. समाजातील आर्थिकस्तर आणि भाषाभेद यातील परस्परसंबंध सांगा.

किंवा

भाषा, सामाजिक परंपरा व विविध सामाजिक संस्था यांच्या परस्परसंबंध विशद करा.

4. पिजिन आणि क्रिऑल या भाषांची निर्मिती प्रक्रिया स्पष्ट करून त्याचे विशेष सांगा.

किंवा

समाजांतर्गत नवव्यवस्थांच्या उदयाची कारणे सांगून, त्यांच्या आविष्कार पद्धतीची चर्चा करा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टिपा लिहा :

(1) परभाषा संपर्क;

(2) भाषा आणि सांस्कृतिक व्यवस्था;

(3) भाषिक सापेक्षतावादाचा सिद्धान्त;

(4) बोली भूगोल।

Total No. of Questions—**5+5+5+5+5**] [Total No. of Printed Pages—**8+2**

Seat No.	

[4102]-204

M.A. (Part I) (Second Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्रमांक 4 (ऐच्छिक)

(2008 PATTERN)

विशेषसूचना :—खालील पाच अभ्यासपत्रिकांपैकी कोणतीही *एक* प्रश्नपत्रिका सोडवावी.

(1) दलित साहित्य

किंवा

(2) मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी (1818 ते 1960)

किंवा

(3) तौलनिक साहित्याभ्यास व भाषांतर मीमांसा

किंवा

(4) वाङ्मयेतिहास लेखनविद्या (भाग-2)

किंवा

(5) व्याकरण

(1) दलित साहित्य

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. दलित साहित्याच्या विविध व्याख्या सांगून दलित जीवनाचे स्वरूप दलित साहित्यातून कसे प्रतिबिंबीत झाले आहे ते विशद करा.

किंवा

''दलित साहित्याचे प्रेरणा स्थान डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आहेत.'' या विधानाचा अर्थ सोदाहरण स्पष्ट करा.

P.T.O.

2. महाराष्ट्रातील सामाजिक प्रबोधनांच्या चळवळींचे स्वरूप सविस्तर विशद करा.

किंवा

दलित चळवळ आणि दलित साहित्य यांच्यामधील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.

3. दलित साहित्यातील 'आत्मकथन' ह्या वाङ्मय प्रकाराची वैशिष्ट्ये सोदाहरण स्पष्ट करा.

किंवा

दलित कथेच्या विकासातील महत्त्वाचे टप्पे स्पष्ट करा.

4. ''दलित साहित्यातील 'कादंबरी' हा वाङ्मय प्रकार प्रबल दिसत नाही.'' या विधानाची चर्चा करा.

किंवा

दलित रंगभूमीची वैशिष्ट्ये थोडक्यात स्पष्ट करा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(1) दलित साहित्यातील 'आत्मभान'

(2) दलित साहित्यातील स्त्रियांची आत्मकथने

(3) दलित साहित्याची समीक्षा

(4) दलित साहित्याची भाषा.

(2) मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी (1818 ते 1960)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. अव्वल इंग्रजी कालखंडात महाराष्ट्रातील राजकीय व सामाजिक जीवनात झालेल्या घडामोडींचे मराठी साहित्यावर झालेले परिणाम लिहा.

किंवा

''ख्रिस्ती धर्मप्रचार आणि नवीन शिक्षणपद्धती यांच्या प्रेरणेतून इंग्रजीतील मराठी साहित्याला दिशा मिळाली.'' या विधानाचा परामर्श घ्या.

2. टिळकयुगातील वाङ्मयाच्या मुख्य प्रेरणा देशभक्ती व स्वातंत्र्याकांक्षा याच आहेत. साधार चर्चा करा.

किंवा

एकोणिसाव्या शतकातील सामाजिक चळवळींच्या कार्याचे महत्त्व सांगून या चळवळींचे प्रतिबिंब तत्कालीन मराठी साहित्यात कसे पडले आहे ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

3. गांधीवाद व मार्क्सवाद यांचा मराठी साहित्यावर पडलेला प्रभाव स्पष्ट करा.

किंवा

'ज्ञानोदय', 'विविधज्ञानविस्तार' 'मराठी ज्ञानप्रसारक' यांनी सांस्कृतिक व वाङ्मयक्षेत्रात दिलेल्या योगदानाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

4. ''मराठी साहित्याला नवसाहित्याचे फार मोठे योगदान लाभले आहे.'' साधार विवेचन करा.

किंवा

''वा. म. जोशी विभावरी शिरूरकर व प्र. के. अत्रे यांच्या साहित्यातून 'नव्या स्त्री' चे दर्शन घडते.'' हे विधान तुम्हास कितपत पडते ? स्पष्ट करा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(1) निबंधमाला

(2) साहित्यसंमेलनाची उद्दिष्ट्ये

(3) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे धर्मांतर

(4) दोन महायुद्धे व मराठी साहित्य.

[4102]-204

(3) तौलनिक साहित्याभ्यास व भाषांतर मीमांसा

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. भाषांतर मीमांसेचा सविस्तर आढावा घ्या.

किंवा

भाषांतर व रूपांतर या संकल्पना स्पष्ट करून त्यांच्यातील साम्य-भेदांची चर्चा करा.

2. भाषांतर मीमांसेचे प्रकार सांगा.

किंवा

वेगवेगळ्या भाषाव्यवहारातील भाषांतराच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

3. भाषांतराचे प्रकार सांगून त्यांची वैशिष्ट्ये नमूद करा.

किंवा

ललित वाङ्‌मयाचे भाषांतर करताना येणाऱ्या अडचणींचा ऊहापोह करा.

4. ‘हवेली वेव्हरलेची’ या कादंबरीचे आशयविश्व स्पष्ट करा.

किंवा

‘तुंबाडचे खोत’ या कादंबरीचे कथानक थोडक्यात सांगा.

5. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(1) मराठीतील भाषांतरविषयक विचार

(2) 'अनुवाद' संकल्पना

(3) 'हवेली वेव्हरलेची' या कादंबरीची भाषा

(4) 'तुंबाडचे खोत' मधील निसर्ग.

[4102]-204

(4) वाङ्‌मयेतिहास लेखनविद्या (भाग–2)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. इतिहास संकल्पनेचे स्वरूप स्पष्ट करून इतिहास लेखनासंबंधीच्या विविध उपपत्तींचा परामर्श घ्या.

किंवा

इतिहास व वाङ्‌मयेतिहास यातील साम्यभेदांची चर्चा करा.

2. वाङ्‌मयेतिहासासाठी संशोधनाची आवश्यकता स्पष्ट करा.

किंवा

वाङ्‌मयप्रकारानुसारी वाङ्‌मयेतिहास लेखनाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

3. 'वाङ्‌मयेतिहास हे स्वतंत्र अभ्यासक्षेत्र आहे.' विधानाची साधकबाधक चर्चा करा.

किंवा

प्राचीन मराठी वाङ्‌मयेतिहासकारांचा परिचय करून द्या.

4. मराठी वाङ्‌मयेतिहास निर्मितीबाबत प्रातिनिधीक विचारांचा आढावा घ्या.

किंवा

माटे व बेडेकर यांचा वाङ्‌मयेतिहासविषयक वाद स्पष्ट करा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(1) वाङ्मयेतिहासाची सामग्री

(2) ह. श्री. शेणोलीकर यांची वाङ्मयेतिहास लेखन वैशिष्ट्ये

(3) वाङ्मयेतिहासलेखनातील तात्त्विक अडचणी

(4) वाङ्मयेतिहास व समीक्षा.

(5) व्याकरण

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. व्याकरणाच्या निर्मितीची कारणमीमांसा करून व्याकरणात कोणकोणत्या विषयघटकांचा विचार होतो ते लिहा.

किंवा

मराठी व्याकरणाची पूर्वपिठीका विशद करा.

2. मराठी व्याकरणावर कोणकोणत्या भाषांच्या व्याकरणाचा कसा परिणाम झाला याची सोदाहरण चर्चा करा.

किंवा

व्याकरणाचे आदेशात्मक स्वरूप विशद करा.

3. मराठीतील व्याकरण प्रकारांची माहिती लिहा.

किंवा

मराठी भाषा आणि तिचे व्याकरण यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा.

4. वाक्य म्हणजे काय ? ते सांगून वाक्याच्या विविध प्रकारांचा थोडक्यात परिचय करून द्या.

किंवा

मराठी भाषेच्या संदर्भातील प्रमुख व्याकरणकारांचा व त्यांच्या ग्रंथाचा परिचय करून द्या.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(1) मराठीचे पारंपरिक व्याकरण

(2) विभक्ती विषयीचा वाद

(3) मराठीतील लिंग व्यवस्था

(4) डॉ. विलयम केरीचे व्याकरण.

Total No. of Questions—**5**] [Total No. of Printed Pages—**2**

Seat No.	

[4102]-301

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. 5

(प्रसारमाध्यमे आणि साहित्य व्यवहार)

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. "आधुनिक काळात प्रसारमाध्यमांची प्रयोजने बदलली आहेत." या विधानाचा परामर्श घ्या.

किंवा

मुद्रित माध्यमांची व्याप्ती विशद करून कोणत्याही **दोन** माध्यमांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

2. विकास पत्रकारितेची आवश्यकता स्पष्ट करा.

किंवा

पुढीलपैकी **एका** विषयावर रिपोर्टाज् लेखन करा :

(अ) शेत तळे

(ब) पक्षी अभयारण्य.

3. 'कला स्वादलेखना'साठी आवश्यक असणाऱ्या गुणकौशल्यांची चर्चा करा.

किंवा

तुम्ही पाहिलेल्या चित्रपटावर परीक्षणात्मक लेख लिहा.

4. तुम्ही वाचलेल्या पुस्तकावर आस्वादात्मक लेख लिहा.

किंवा

'दृक्-श्राव्य' माध्यमांसाठी लेखन करताना कोणती भाषिक-कौशल्ये आवश्यक ठरतात, ते लिहा.

5. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहों**वर टिपा लिहा :

(1) वृत्तपत्रासाठी प्रवासवर्णनपर लेखन

(2) बातमीलेखन

(3) व्यक्तिवेध

(4) दृक्-श्राव्य जाहिरातीची लेखनवैशिष्ट्ये.

Total No. of Questions—**5**] [Total No. of Printed Pages—**2**

Seat No.	

[4102]-302

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्रमांक—6

साहित्य : समीक्षा आणि संशोधन

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहे.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. समीक्षा म्हणजे आकलन, आस्वाद व मूल्यमापन होय, कसे ते लिहा.

किंवा

वाचकांची अभिरुची उन्नत करणे—हे समीक्षेचे प्रयोजन कसे असते, ते सिद्ध करा.

2. समीक्षकाचा व्यासंग कशाप्रकारे असला पाहिजे, ते साधार लिहा.

किंवा

व्यक्तिनिष्ठता व वस्तुनिष्ठता यांचे भान समीक्षक कसे सांभालतो, ते सोदाहरण लिहा.

3. स्त्रीवादी समीक्षा पद्धतीचे प्रमुख निकष सांगून उदाहरणे लिहा.

किंवा

'परिस्थितीकेंद्री समीक्षापद्धतीने आकलन अधिक सखोल होते.' कसे ते मांडा.

4. मराठी समीक्षेची वाटचाल (1874 ते 1975) भारतीय निकषांना धरून कितपत झाली ? चर्चा करा.

किंवा

बा. सी. मर्ढेकर ते रा. भा. पाटणकर या कालखंडातील मराठी समीक्षेचे स्वरूप विशद करा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(अ) समीक्षेतील कलावादी निकष

(आ) समीक्षकाची 'चोख्या' ची भूमिका

(इ) समीक्षकाची तुलनाक्षमता

(ई) समीक्षक तशी शैली.

Total No. of Questions—**5+5**] [Total No. of Printed Pages—**4**

Seat No.	

[4102]-303

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्रमांक-7

(विशेष लेखकाचा अभ्यास) (प्राचीन/अर्वाचीन)

प्राचीन—संत तुकाराम

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. संत तुकारामांच्या अभंगातून दिसून येणारे त्यांचे चरित्र साधार लिहा.

किंवा

लेखकाचा काळ व त्याची साहित्यनिर्मिती यातील अनुबंध संत तुकारामांच्या संदर्भात स्पष्ट करा.

2. संत तुकारामांच्या अभंग निर्मितीच्या प्रेरणा कोणत्या ते लिहा.

किंवा

'प्रयत्नवादाचे दर्शन व चिंतन संत तुकारामांच्या 'साधकावस्थेतील अभंगातून दिसते.' साधार स्पष्ट करा.

3. संत तुकारामांच्या उपदेशपर अभंगांचा आढावा घ्या.

किंवा

संत तुकारामानी आलेल्या अनुभवांचे रूपांतर तत्वज्ञानात कसे केले ते सोदाहरण सांगा.

4. 'संत तुकारामांच्या अभंगवाणीतून व्यक्त झालेली धर्मसुधारणा व समाजसुधारणा' सोदाहरण चर्चा करा.

किंवा

संत तुकारामांनी परंपरागत धर्मावर कोणते आक्षेप घेतले ? ते लिहा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(अ) संत तुकारामांचे आत्मपर अभंग

(ब) संत तुकारामांच्या अभंगातील 'पंढरपूर'

(क) 'जोडोनिया धन उत्तम वेव्हारे।'

(ड) 'तुका आकाशा एवढा' सौंदर्य उलघडून दाखवा.

[4102]-303

अर्वाचीन—डॉ. द.ता. भोसले

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. द.ता. भोसले यांच्या लेखन प्रवासातील महत्वाचे टप्पे विशद करा.

किंवा

द.ता. भोसले पूर्व मराठी ग्रामीण लेखकांच्या परंपरेत त्यांचे स्थान स्पष्ट करा.

2. ग्रामीण कथा मूल्यमापनाचे निकष सांगून द.ता. भोसले यांच्या कोणत्याही **दोन** कथासंग्रहांचे परीक्षण करा.

किंवा

'अंग अंग म्हशी' या कथासंग्रहाची प्रमुख वैशिष्ट्ये लिहा.

3. ग्रामीण कादंबरीतील बापापेक्षा 'मी आणि माझा बाप' मधील बापाचे काही वेगळे विशेष जाणवतात का, ते साधार लिहा.

किंवा

'ग्रामीण कादंबरीत वातावरणाला फार महत्व असते.' हे विधान द.ता. भोसले यांच्या ग्रामीण कादंबरी संदर्भात स्पष्ट करा.

4. द.ता. भोसले यांच्या कथनपर साहित्याचे विशेष लिहा.

किंवा

'मराठी ललित गद्यात 'पार आणि शिवार' आपल्या वेगळेपणाने उठून दिसते.' कसे ते लिहा.

5. कोणत्याही **दोहोंवर** टीपा लिहा :

(अ) 'मनस्विनी' शीर्षकाची यथार्थता

(ब) 'इथे फुलांना मरण जन्मना'—असे का म्हटले आहे ?

(क) बाळमुठीत कोणते दिवस दडले होते ?

(ड) द.ता. भोसले यांच्या ललितगद्याचे केंद्र.

Total No. of Questions—**5+5+5+5+5**] [Total No. of Printed Pages—**8+2**

Seat No.	

[4102]-304

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र.-8 (ऐच्छिक)

(2008 PATTERN)

खालील प्रश्नपत्रिकांपैकी कोणतीही *एक* प्रश्नपत्रिका सोडवावी :

(1) सौंदर्यशास्त्र

(2) लोकसाहित्याची मूलतत्वे आणि मराठी लोकसाहित्य

(3) लेखनविधा व निबंधलेखन

(4) मराठीतील वैचारिक साहित्य आणि साहित्याचा सामाजिक दृष्टीने अभ्यास

(5) साहित्य : सर्जन व उपयोजन.

(1) सौंदर्यशास्त्र

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. ''सौंदर्यशास्त्र हे स्वतंत्र विज्ञानही नव्हे किंवा मनोविज्ञानाचे उपांगही नव्हे.' या विधानाची चर्चा करा.

किंवा

सौंदर्यशास्त्राचा कलसमीक्षा आणि तत्त्वज्ञान यांच्याशी असलेला संबंध स्पष्ट करा.

P.T.O.

2. सौंदर्यविधान आणि तार्किक विधान यांची तौलनिक चिकित्सा करा.

किंवा

'सौंदर्य हे संकल्पनांच्या मदतीशिवाय सार्वत्रिक आनंदाचा विषय होते.'—या विधानाचे स्पष्टीकरण करा.

3. सौंदर्यशास्त्रविषयक सुखवादाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

किंवा

सौंदर्यसिद्धांताचे स्वरूप स्पष्ट करून भावनानिष्ठतेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

4. सौंदर्यानुभवाच्या वैशिष्ट्यांचा परिचय करून द्या.

किंवा

सौंदर्यानुभवाची व्यक्तिनिष्ठता आणि विविधता सोदाहरण लिहा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(अ) सौंदर्यशास्त्राचा अभ्यासाची आवश्यकता

(आ) निसर्गातील सौंदर्य व निसर्गाबाहेरील सौंदर्य

(इ) आविष्कारवादी सौंदर्यसिद्धांत

(ई) सौंदर्यानुभव आणि व्यावहारिक अनुभव.

(2) लोकसाहित्याची मूलतत्वे आणि मराठी लोकसाहित्य

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. लोकसाहित्याची व्याख्या लिहून लोकसाहित्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

मानसशास्त्र, धर्मशास्त्र व दैवत कथाशास्त्र यांच्याशी लोकसाहित्याचे कोणते अनुबंध असतात, ते विशद करा.

2. लोकसाहित्याच्या अभ्यासाचे महत्व लिहा.

किंवा

लोकसाहित्याच्या जागतिक अभ्यासक्षेत्राचा परिचय करून द्या.

3. लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची व्याप्ती प्रमुख मुद्द्यांधारे विशद करा.

किंवा

लोकसाहित्य आणि संतसाहित्य यातील अनुबंध स्पष्ट करा.

4. लोकसाहित्यातील आवर्तक कल्पनाबंधांचे स्वरूप लिहा.

किंवा

लोकसाहित्याच्या अभ्यासातील अडचणी व पथ्ये तपशीलवार लिहा.

5. कोणत्याही **दोहोंवर** टीपा लिहा :

(अ) लोकसाहित्याच्या अभ्यासास भाषाशास्त्राची होणारी मदत

(आ) लोकसाहित्याचा आस्वाद

(इ) लोकसाहित्याचे सांस्कृतिक विशेष

(ई) लोकसाहित्याचे प्रयोजन.

[4102]-304

(3) लेखनविधा व निबंधलेखन

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. मानवाच्या प्रगतीत संवादप्रक्रिया अग्रेसर राहिली आहे.' चर्चा करा.

किंवा

व्यक्तिगत आणि सामाजिक व्यवहारात संवादप्रक्रियेचे महत्वपूर्ण स्थान कसे आहे, ते सविस्तर लिहा.

2. संवाद ही संकल्पना विशद करून संवादमाध्यमांची ओळख करून द्या.

किंवा

संवादप्रक्रियेचे स्वरूप आकृतीसह स्पष्ट करा.

3. अर्थ म्हणजे काय ? संवादप्रक्रियेत अर्थनिश्चिती कशी केली जाते ?

किंवा

अर्थाच्या प्रकारांची सोदाहरण चर्चा करा.

4. संवादप्रक्रियेतील भाषिक व अभाषिक घटकांचा परिचय करून द्या.

किंवा

व्यवहारभाषा व साहित्याची भाषा यातील अनुबंधाची चिकित्सा करा.

5. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहों**वर टिपा लिहा :

(1) प्रगत भाषा कौशल्यांची आवश्यकता

(2) आधुनिक काळ आणि संवादमाध्यमांतील परिवर्तन

(3) संवादप्रक्रियेतील अडथळे

(4) पत्रलेखन की दूरध्वनीसंवाद.

[4102]-304

(4) मराठीतील वैचारिक साहित्य आणि साहित्याचा सामाजिक दृष्टीने अभ्यास

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. 'वैचारिक साहित्य' ही संकल्पना स्पष्ट करून वैचारिक साहित्याच्या अभ्यासाची आवश्यकता स्पष्ट करा.

किंवा

'गोपाळ गणेश आगरकर यांची विचारधारा जहाल समाजसुधारकाची होती.' या विधानाची चिकित्सा करा.

2. 'लोकजागृती' हा युगसंदेश मराठीतील प्रारंभीच्या निबंध वाङ्मयाने दिला असे का म्हटले जाते ?

किंवा

गांधीवादी आणि आंबेडकरवादी विचारधारांचा मराठीतील वैचारिक साहित्यावर कोणता प्रभाव पडला आहे ?

3. लोकमान्य टिळक व शि. म. परांजपे यांच्या वैचारिक साहित्याची वैशिष्ट्ये लिहा.

किंवा

म. फुले, ताराबाई शिंदे आणि मुकुंदराव पाटील यांच्या विचारसूत्रांचा परिचय करून द्या.

4. स्वातंत्र्यपूर्व काळातील वैचारिक साहित्य व स्वातंत्र्योत्तर काळातील वैचारिक साहित्य यांच्यातील अनुबंध स्पष्ट करा.

किंवा

इतिहासाचार्य राजवाडे यांच्या वैचारिक व संशोधनात्मक लेखनाचे महत्व अधोरेखित करा.

5. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहों**वर टिपा लिहा :

(1) कालिक समस्या आणि विचारशैली

(2) न्या. रानडे यांची धर्मविषयक भूमिका

(3) शतपत्रे

(4) सामाजिक जडणघडण आणि वैचारिक साहित्य.

(5) साहित्य : सर्जन व उपयोजन

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. साहित्यनिर्मिती संदर्भातील वर्डस्वर्थच्या मताचे स्पष्टीकरण करा.

किंवा

साहित्याच्या निर्मितिप्रक्रियेसदंर्भात व्हॅलेसच्या सिद्धांताचा परिचय करून द्या.

2. 'नाटक' या साहित्यप्रकारातून जीवनाचे दृश्यकाव्य असे का संबोधले जाते, ते सविस्तर लिहा.

किंवा

'दीर्घकथनपरता' व 'जीवनसमांतरता' या सूत्रांच्या आधारे 'कादंबरी' या साहित्यप्रकाराचे वेगळेपण स्पष्ट करा.

3. विशिष्ट साहित्याची निर्मिती करतांना समकालीन कोणती परिस्थिती लक्षात घेतली पाहिजे, ते सोदाहरण लिहा.

किंवा

'कथा' या साहित्यप्रकाराची रूपवैशिष्ट्ये विशद करा.

4. ‘चरित्र’ व ‘आत्मचरित्र’ या लेखनप्रकारांची सर्जनाच्या संदर्भात तुलना करा.

किंवा

‘आत्मपरमुद्यांच्या करार ललित निबंधात पाळावा लागतो.’ या विधानाची चर्चा करा.

5. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहों**वर टिपा लिहा :

(1) साहित्यप्रकारांची संकेत व्यवस्था

(2) वैचारिक निबंधाची सर्जनशीलता

(3) नाट्यछटा व एकांकिका

(4) साहित्यातील रूपकप्रक्रिया आणि सूचकता.

Total No. of Questions—**5**] [Total No. of Printed Pages—**2**

Seat No.	

[4102]-401

M.A. (Part II) (Fourth Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. 5

प्रसारमाध्यमे आणि साहित्यव्यवहार

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. वृत्तसंकलनाचे स्वरूप स्पष्ट करून, लोककलाविषयक कार्यक्रमाच्या वृत्तसंकलनाच्या आराखडा तयार करा.

किंवा

प्रासंगिक कार्यक्रमाच्या वृत्तसंकलनाचे स्वरूप 'साहित्यसंमेलनाच्या' आधारे स्पष्ट करा.

2. दृक्-श्राव्य माध्यमासाठी करावयाच्या जाहिरात लेखनाचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये सोदाहरण सांगा.

किंवा

मुद्रित आणि श्राव्य माध्यमासाठी 'रक्तदानाची' जाहिरात तयार करा.

3. 'चित्रपट ही दृश्यांची भाषा असते' या विधानाचा पटकथा लेखनाच्या घटकांनुसार परामर्श घ्या.

किंवा

मराठी साहित्यातील कादंबरीवर आधारित मराठी चित्रपटाच्या पटकथालेखनाचा तुलनात्मक आढावा घ्या.

P.T.O.

4. ' 'नाटक' हे प्रभावी दृक्-श्राव्य माध्यम आहे.' हे विधान साधार स्पष्ट करा.

किंवा

प्रसार माध्यमांसाठी आवश्यक असलेल्या भाषिक कौशल्यांची सोदाहरण चर्चा करा.

5. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(*i*) 'निसर्ग आणि पर्यावरण' विषयक कार्यक्रमाचे वृत्तसंकलन

(*ii*) मुद्रित माध्यमांसाठी जाहिरात लेखनाची वैशिष्ट्ये

(*iii*) श्राव्य माध्यमासाठी संगीत विषयक कार्यक्रमाचे निवेदन

(*iv*) तुम्हाला आवडलेल्या एका जाहिरातीचे घटकनिहाय विश्लेषण करा.

Total No. of Questions—**5**] [Total No. of Printed Pages—**2**

Seat No.	

[4102]-402

M.A. (Part II) (Fourth Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. 6

(साहित्य-समीक्षा व संशोधन)

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. संशोधनाची प्रयोजने सोदाहरण विशद करा.

किंवा

संशोधनाच्या विविध व्याख्या सांगून, संशोधनाच्या प्रेरणा स्पष्ट करा.

2. लेखकाच्या समग्र साहित्याच्या अभ्यासात कोणकोणते घटक विचारात घ्यावे लागतात, ते सोदाहरण विशद करा.

किंवा

वाङ्मयप्रकारनिष्ठ संशोधनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

3. संशोधनात 'साहित्य व इतिहास' हे एक संयुक्त अभ्यासक्षेत्र म्हणून कसे व कोठे अनुभवास येते ते साधार लिहा.

किंवा

साहित्याच्या अभ्यासात 'संस्कृती' तील चिंतन कसे उपकारक ठरते, ते सोदाहरण लिहा.

4. मराठीतील लोकसाहित्यविषयक संशोधनाचा आढावा घ्या.

किंवा

महानुभावीय वाङ्मयाच्या संशोधनाचे स्वरूप व परंपरा विशद करा.

5. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंवर** टीपा लिहा :

(अ) नियतकालिके : एक संशोधन साधन

(ब) संशोधकाच्या अंगी आवश्यक असणारे गुण

(क) साहित्य आणि मानसशास्त्र

(ड) मराठीचे पाश्चात्य संशोधक।

Total No. of Questions—**5+5**] [Total No. of Printed Pages—**4**

Seat No.	

[4102]-403

M.A. (Part II) (Fourth Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

(अभ्यासपत्रिका क्र. 7)

(विशेष लेखकाचा अभ्यास (प्राचीन/अर्वाचीन)

प्राचीन—संत तुकाराम

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. तुकारामांच्या काव्यातील छंदोरचनेचा परिचय करून द्या :

किंवा

'आम्हां घरी धन शब्दांचीच रत्ने' या अभंगातून प्रकट होणारी संत तुकारामांची काव्यदृष्टी इतर काही उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

2. तुकारामांच्या काव्यातील रूपके काव्यसौंदर्यपूरक कशी आहेत ? ते लिहा.

किंवा

तुकारामांनी लोकभाषेतून लोकशिक्षण कसे दिले ? ते साधार स्पष्ट करा.

3. संत तुकारामांच्या अभंगातून 'समाजसुधारक तुकाराम' ही प्रतिमा कशी साकार झाली' ते लिहा.

किंवा

तुकारामांच्या अभंगातून लोकस्थितीचे स्वरूप विशद करा.

4. तुकारामांच्या अभंगातील विद्रोहाचे दर्शन कसे घडते ? ते सोदाहरण लिहा.

किंवा

'धर्माचे पाळण/करणे पाखंड खंडन' या अभंगामागील संत तुकारामांच्या विद्रोही भूमिकेचे स्पष्टीकरण करा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(अ) तुकारामांच्या अभंगातील व्यक्तिचित्रे.

(ब) 'आनंदाचे डोही आनंदतरंग' या अभंगाचा भावार्थ.

(क) तुकारामांच्या अभंगातील नामसंकीर्तन

(ड) तुकारामांच्या अभंगातील नैतिक मूल्ये.

[4102]-403

अर्वाचीन—डॉ. द. ता. भोसले

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. 'डॉ. द. ता. भोसले यांच्या 'ग्रामीण बोलीच्या शब्दकोशाचे' ग्रामीण साहित्याचे आकलन होण्याच्या दृष्टीने मोलाचे योगदान आहे.' हे विधान सोदाहरण स्पष्ट करा.

किंवा

'डॉ. द. ता. भोसले यांनी 'लोकसंस्कृती : स्वरूप व विशेष' ग्रंथातून लोकसंस्कृतीचे दर्शन नेमकेपणाने घडविले आहे.' हे विधान साधार स्पष्ट करा.

2. 'लोकोत्तर गाडगेबाबा : जीवन आणि कार्य' या चरित्रग्रंथातून डॉ. द. ता. भोसले यांनी गाडगेबाबांच्या असामान्य आणि अलौकिक व्यक्तिमत्वाचा सर्वांगाने घेतलेला शोध विशद करा.

किंवा

'कुमारांचे कर्मवीर' या पुस्तकातून चरित्रनायकाच्या कार्यकर्तृत्वाचा वेध डॉ. द. ता. भोसले यांनी कौशल्याने घेतलेला आहे.' हे स्पष्ट करा.

3. 'ग्रामीण साहित्य : एक चिंतन' ग्रंथातून प्रकट झालेल्या डॉ. द. ता. भोसले यांच्या साहित्यविषयक विचारांचा परामर्श घ्या.

किंवा

डॉ. द. ता. भोसले यांचे वाङ्मयीन योगदान स्पष्ट करा.

4. डॉ. द. ता. भोसले यांनी 'निसर्ग आणि ग्रामीण साहित्य' यांच्या संबंधांचे मांडलेले चिंतन सोदाहरण स्पष्ट करा.

किंवा

डॉ. द. ता. भोसले यांनी' आजच्या मराठी साहित्याच्या चिंतनातून 'समाज आणि साहित्याच्या सहसंबंधाचा घेतलेला वेध सोदाहरण स्पष्ट करा.

5. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(*i*) 'चावडीवरचा दिवा' पुस्तकातील कृषि जीवनकेंद्रीत जाणीव द. ता. भोसले यांच्या चरित्र ग्रंथातून व्यक्त झालेले

(*ii*) संत गाडगेबाबांचे डोळस विचार

(*iii*) लोकसंस्कृतीतील 'भारूड'

(*iv*) ग्रामसंस्कृतीतील 'वीरगल'

Total No. of Questions—**5+5+5+5+5**] [Total No. of Printed Pages—**8+2**

Seat No.	

[4102]-404

M.A. (Part II) (Fourth Semester) EXAMINATION, 2012

MARATHI (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. 8 (ऐच्छिक)

(2008 PATTERN)

विशेष सूचना : खालील पाच प्रश्नपत्रिकांपैकी कोणतीही *एक* प्रश्नपत्रिका सोडवावी

(1) सौंदर्यशास्त्र

(2) लोकसाहित्याची मूलतत्वे आणि मराठी लोकसाहित्य

(3) लेखनविधा व निबंधलेखन

(4) मराठीतील वैचारिक साहित्य आणि साहित्याचा सामाजिक दृष्टीने अभ्यास

(5) साहित्य : सर्जन व उपयोजन

(1) सौंदर्यशास्त्र

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. ''सौंदर्यभावना केवलस्वरूपी, परिस्थिती निरपेक्ष व हेतूशून्य असतात.' या मर्ढेकरांच्या मताचे साधार विवरण करा.

किंवा

सौंदर्यभावनेचे स्वरूप व कार्य विशद करा.

P.T.O.

2. 'कलाकृतीचे सौंदर्य तिच्या घाटात, आकारात असते', या ॲरिस्टाटलच्या मताची चिकित्सा करा.

किंवा

कलाकृतीतील सेंद्रिय एकतेविषयीच्या मतमतांतरांचा परामर्श घ्या.

3. 'चांगली कला आस्वादकाला भावनेचा संसर्ग करते', या टॉलस्टायच्या मताचे साधार स्पष्टीकरण करा.

किंवा

भावनात्मक समधानतेच्या संकल्पनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

4. सौंदर्यशास्त्राच्या अभ्यासाने समीक्षाक्षमता कशी विकसित होते, ते साधार लिहा.

किंवा

'सौंदर्यशास्त्र हे समीक्षा व्यापारात वापरल्या जाणाऱ्या संज्ञा, संकल्पना व निकषांना तार्किक स्पष्टता प्राप्त करून देणारे शास्त्र आहे.' चर्चा करा.

5. पुढीलपैकी कोणत्याही **दोहों**वर टिपा लिहा :

(1) रूप : साहित्य व संगीतकलेतील

(2) भावना विरेचन सिद्धांत

(3) परस्परविरोधी प्रेरणांचा तोल सौंदर्यभावना (रिचर्ड्स)

(4) सौंदर्यशास्त्र आणि साहित्य विचार.

[4102]-404

(2) लोकसाहित्याची मूलतत्वे आणि मराठी लोकसाहित्य

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. लोक गीतांचे स्वरूप स्पष्ट करून त्याच्या विविध प्रकारांचा परामर्श घ्या.

किंवा

'स्त्रीगीते हा लोकसाहित्यातील संपन्न असा ठेवा आहे.' स्पष्ट करा.

2. मराठी लोककथांचे स्वरूप व प्रेरणा विशद करा.

किंवा

दंतकथा म्हणजे काय ते सांगून तिच्या प्रकारांचा परिचय करून द्या.

3. नारदीय, वारकरी व रामदासी या कीर्तनप्रकारांचा परिचय करून द्या.

किंवा

गोंधळ व जागरण या लोककलाविष्कारांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

4. मराठी लोकसाहित्याचे कलात्मक सौंदर्य सोदाहरण विशद करा.

किंवा

महाराष्ट्र लोकसंस्कृती उपासकांच्या विविध कलाप्रकारांची ओळख करून द्या.

5. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(अ) दुर्गाभागवत व रा. चिं. ढेरे यांचे लोकसाहित्यविषयक कार्य

(ब) महाराष्ट्र राज्य लोकसाहित्य समिती, पुणे

(क) दैवतकथा

(ड) लोकबंध.

(3) लेखनविधा व निबंधलेखन

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. जीवन व्यवहारातील भाषा व्यवहाराचे स्वरूप व आवश्यकता स्पष्ट करा.

किंवा

मानवी जीवनाचा भाषेवर होणारा परिणाम सोदाहरण लिहा.

2. 'मराठी ही अभिजात भाषा होण्याच्या योग्यतेची आहे.' ह्या संदर्भातील विविध मतमतांतराचा परामर्श घ्या.

किंवा

जागतिकीकरणाचा मराठी भाषेवर झालेला परिणाम विशद करा.

3. आकाशवाणी या प्रसार माध्यमांसाठी लेखन करताना पाळावयाच्या पथ्यांची चर्चा करा.

किंवा

जाहिरातीतील मराठीचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा.

4. निबंधाचे प्रकार सांगून वैचारिक निबंधाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

'जनसंपर्कासाठी वेगळी भाषिक कौशल्ये आवश्यक असतात.' साधार स्पष्ट करा.

5. कोणत्याही **दोहोंवर** टीपा लिहा :

(अ) मराठी भाषा मुमुर्ष आहे ?

(ब) साहित्य भाषेचे वेगळेपण

(क) निबंधलेखनातील तर्कशुद्धता

(ड) प्रशासकीय भाषेचे स्वरूप.

[4102]-404

(4) मराठीतील वैचारिक साहित्य आणि साहित्याचा

सामाजिक दृष्टीने अभ्यास

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. साहित्याचा सामाजिक अभ्यास म्हणजे काय ते सांगून ह्या अभ्यासाचे हेतू स्पष्ट करा.

किंवा

'साहित्यकृतीचे मूल्यमापन करत असताना निर्भेळ, विशुद्ध कलामूल्ये अपुरी ठरतात' या विधानाची चर्चा करा.

2. साहित्याच्या सामाजिक अभ्यासातील लेखकनिष्ठ दृष्टिकोनाचे स्वरूप विशद करा.

किंवा

''साहित्यकृतीतील प्रयोगशीलता ही समाजसापेक्ष असते.' स्पष्ट करा.

3. लेखकाच्या साहित्य निर्मितीत वाचक अध्यादृत असतो.' सोदाहरण स्पष्ट करा.

किंवा

'अभिरुची ही परिवर्तनशील असते'—कसे ते साधार लिहा.

4. तेन, मार्क्स यांच्या परिस्थितीनिष्ठ दृष्टिकोनाचा परामर्श घ्या.

किंवा

भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीचे प्रतिबिंब मराठी साहित्यात कसे पडले आहे, ते सोदाहरण लिहा.

5. कोणत्याही **दोहों**वर टीपा लिहा :

(अ) विविध वाङ्मय प्रकाराच्या निर्मितीची कारणे

(ब) कलारूपांची समाज सापेक्षता

(क) लेखकाच्या अनुभवाचे स्वरूप.

(ड) राजकीय-आर्थिक परिस्थिती व साहित्य.

[4102]-404

(5) साहित्य : सर्जन व उपयोजन

वेळ : तीन तास **एकूण गुण : 80**

सूचना :— (*i*) **सर्व** प्रश्न आवश्यक आहेत.

(*ii*) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. साहित्यनिर्मिती प्रक्रियेच्या संदर्भातील पाश्चात्य अभ्यासकांच्या विचारांचा परिचय करून द्या.

किंवा

अभिनव गुप्तांनी प्रतिपादन केलेली रसनिर्मिती प्रक्रिया विशद करा.

2. निर्मिती प्रक्रियेवरील कालतत्वाचा प्रभाव स्पष्ट करा.

किंवा

साहित्य ही देशकाल परिस्थितीचे अपात्र कसे असते ? ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

3. कोलरिजचा साहित्यनिर्मिती प्रक्रियाविषयक दृष्टिकोन विशद करा.

किंवा

साहित्यनिर्मितीच्या संदर्भात भावयित्री व कारयित्री प्रतिभा या संकल्पना स्पष्ट करा.

4. साहित्यनिर्मिती प्रक्रियेतील समस्यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

साहित्यनिर्मितीतील वाचकांचा सहभाग स्पष्ट करा.

5. कोणत्याही **दोहोंवर** टीपा लिहा :

(अ) 'नेट'—करी साहित्य

(ब) साहित्य व समाज

(क) साहित्याची भाषा

(ड) साहित्य निर्मिती व लेखकाची बांधिलकी.